Toprak Işık | Koray Avcı Çakman

CUMHURİYETİN İZİNDE

Resimleyen:
Doğan Gençsoy

tudem

Toprak Işık | Koray Avcı Çakman

CUMHURİYETİN İZİNDE

CUMHURİYETİN İZİNDE

© 2020, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

YAZAR: Koray Avcı Çakman, Toprak Işık
RESİMLEYEN: Doğan Gençsoy
EDİTÖR: Burhan Düzçay
DÜZELTİ: Irmak Ertaş
GRAFİK UYGULAMA: Nayime Serbest, Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Eylül 2020 (3000 adet)

ISBN: 978-605-285-334-4
Yayınevi sertifika no: 45041
Matbaa sertifika no: 48083

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

tudem.com

Toprak Işık | Koray Avcı Çakman

CUMHURİYETİN İZİNDE

tudem

Koray Avcı Çakman

Henüz küçücük bir çocukken en yakın arkadaşıydı kitaplar... Develer tellal idi, pireler berber; kâh güldü, kâh düşündü onlarla beraber. Hiç terk etmedi onu hayal kahramanları; başucunda onlarla büyüdü. Hâlâ en yakın arkadaşı kitaplar. Bir de kediler, köpekler, çiçekler, kuşlar ve yıldızlar... Yazmayı da sevdi okumak kadar. Yazmak onun için gizemli bir yolculuğa çıkmak.

Tudem Yayınlarından çıkan kitapları:

Şiir/Masal:
Yengeç Yazar, Dere Tepe Efsane,
Masal Dolu Anadolu

Öykü:
Sahibini Arayan Keman,
Gülen Sakız Ağacı,
Bambaşka Bir Dünya,
Dedemin Uçan Dairesi,
Sıra Sana da Gelecek

Roman:
Nanni Küçük Farenin Büyük Maceraları,
Yedikır'ın Kuşları, Hayal Küre,
Almarpa'nın Gizemi,
Keşif Kulübü-Türkiye'nin Kalbi Ankara

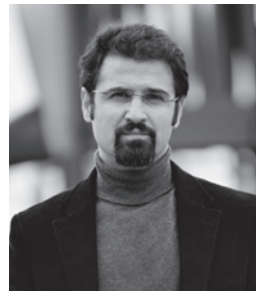

Toprak Işık

Elazığ'da doğdu. Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Bir süre New York'ta yaşadıktan sonra, yazarlığa daha fazla zaman ayırabilmek için İstanbul'a yerleşti ve mühendislik yaşamını araştırma geliştirme projelerine danışmanlık yaparak sürdürmeye başladı. Hem çocuklar hem yetişkinler için yazmayı sürdürüyor.

Tudem Yayınlarından çıkan kitapları:

Büyüyen Çocuk (öykü)
Adından Belli Kuşlar Köyü (roman)
Çiftçi Karıncalar Köleci Karıncalara Karşı (roman)
Kime Göre, Neye Göre? (roman)

Fen Bilimleri Serisi: (roman)
Babam Okulun En Çalışkanı,
Baba Beni Anlasana,
Anne Beni Geri Getir,
Nine Bizi Kurtarsana

Acaba Ne Olsam Serisi: (başvuru)
Mühendis, Bilim İnsanı,
Doktor, Hukukçu, Yazar

İşlem Tamam Serisi: (başvuru)
İşlem Tamam 1, İşlem Tamam 2,
İşlem Tamam 3, İşlem Tamam 4

İçindekiler

I. BÖLÜM
ÇİZMEDEN ÇIKTIK YOLA ... 7
Karışık Bir Mesele ... 8
Efsane Gibi Bir Başlangıç ... 11
Pandalar, Tavşanlar, Eşekler...
Ayrılsın Kuvvetler ... 23
O Eski Cumhuriyetler ... 29
Krala Kural Koyulur mu? ... 34
Görünmez Köleler, Devrilen Krallar... ... 48

II. BÖLÜM
İŞTE BU BİZİM HİKÂYEMİZ ... 55
Ah Bir Anayasamız Olsa... ... 56
Zor Yıllar ... 63
Zor, Oyunu Bozar ... 67
Ve İşte, Cumhuriyet! ... 71
Sıra Sende ... 74
Ne, Ne Zaman Oldu? ... 79

1. BÖLÜM

ÇİZMEDEN ÇIKTIK YOLA

Karışık Bir Mesele

İnsanlar olarak binlerce yıldır bir arada yaşıyoruz. Yalnız kalmamak güzel ama toplum olmak da bazı sorunlar koymuş önümüze. İşte bunlardan bir tanesi:

Nasıl yönetileceğiz?

Bir kraliçe ya da kralın buyruğuna girelim, onun uygun gördüğü biçimde yaşayalım. Hiç kafamızı yormamıza gerek kalmaz.

İyi de nerede kaldı özgürlük? İnsan olmanın onuruna yakışır mı böylesi?

Kesinlikle yakışmaz. Hem o bir kişi herkesin mutluluğunu düşünecek mi bakalım? O zaman kimse kimseyi yönetmese, herkes kendi keyfinin hükümdarı olsa... Hımm, kulağa hoş geliyor. Peki ya ötekinin keyfi, berikinin keyfini kaçırırsa, birinin yaptığı diğerine zarar verirse?..

Bu yönetim işi gerçekten karışık bir mesele ve ondan kurtulmak olanaksız. Hayvanlar bile belli yönetim biçimlerine göre birlikte yaşıyorlar. İnanmazsan bir karınca yuvasına girip bakabilirsin. Bir arı kovanını da ziyaret edebilirsin.

Yok yok, senden bunları yapmanı isteyemeyiz. Ne karıncalar ne de arılar, yuvalarına giren yabancıya "Biz de yolunu gözlüyorduk, ne iyi ettin de geldin," der. Topluluk halinde yaşayan filleri ziyaret etmen bile daha güvenli olur.

Neyse ki bu ziyaretleri yoluyla yordamıyla gerçekleştirmiş bilim insanları var. Bugün, karıncalardan maymunlara kadar hayvanlar âleminde de toplumsal yaşamın belirli kuralları olduğunu biliyoruz. Bu kuralların belki de en önemlileri, yönetime ilişkin olanlarıdır.

Öyle bir araya gelip tatlı tatlı konuşup görüşerek de belirlenmez yönetim biçimi. Bir türlüsünden başka bir türlüsüne geçişlerde yer yerinden oynar. Çok büyük kavgalar çıkar.

Bugünden yarına da yaşanmaz değişiklikler. Krallık deyince iş bitmez. Cumhuriyet ya da demokrasiye geçmeye karar verenin de elinde hazır bir reçete yoktur. Neye, kim karar verecek; kimin yetkisi nereye kadar olacak; bin türlü problem, bin farklı biçimde çözülebilir. Çözülmeyebilir de. O zaman yanlışlıklar alttan alta birikip patlamalara neden olur.

Şunun en iyisini seçsek de dertsiz tasasız yaşasak ne güzel olur, değil mi? Olur, olur da kime göre, neye göre seçeceğiz en iyisini? Birinin beğendiği ötekine uymaz, berikinin işine gelen diğerinin canını sıkar. Hal böyle olunca, bir toplumun nasıl yönetileceği sorunu yüzlerce yıl öncesinden bugüne kadar gelmiştir.

"Ben hiç bulaşmayayım başkaları düşünsün." demek de olmaz. Yönetilecek olan bizken, nasıl söyleriz bunu?

Akıllı vatandaş nasıl yönetileceğiyle ilgilenir. Yoksa onun nasıl yönetileceğine karar veren başkalarının tek derdi, kendi çıkarları olabilir.

Hep daha iyiyi arıyoruz ama bunu yaparken elimizdekinin kıymetini de biliyoruz kuşkusuz. Kim Dimyat'a pirince giderken evindeki bulgurdan olmayı ister ki? Bu kitapta seninle elimizdekinin kıymeti üzerine sohbet edeceğiz. Biliyorsun, cumhuriyet ile yönetilen bir ülkede yaşıyoruz. Nedir acaba bu cumhuriyet? Kimin aklına nasıl gelmiş böyle bir yönetim biçimi? Bunlar gibi daha bir sürü sorunun yanıtlarını arayacağız.

"En iyi hükümet, bize kendi kendimizi yönetmesini öğreten hükümettir."

Biz iki yazar, bunu söyleyen büyük edebiyatçı Goethe'ye bütün kalbimizle ve beynimizin her hücresiyle katılıyoruz. Daha da ileri gidiyor, *"En iyi vatandaş, kendi kendisini nasıl yöneteceğini araştırıp öğrenen vatandaştır."* diyerek seni de ortak yolculuğumuza davet ediyoruz.

Cumhuriyet üzerine düşündük, meraklarımızın peşinden gittik. Tarihin derinliklerine yolculuk ettik. Binlerce yıl öncesinden bugünlere gelirken heyecan dolu maceralara tanık olduk; araştırırken de, yazarken de çok zevk aldık. Senin de keyifle okuyacağına inanıyoruz..

Efsane Gibi Bir Başlangıç

Maceraya var mısın? Şimdi seninle çizmeye benzeyen bir ülkeye gidiyoruz. Avrupa haritasını açıp dikkatlice bakarsan nereden bahsettiğimizi kolayca fark edebilirsin: İtalya. Sence de Çizmeli Kedi'nin çizmesine benzemiyor mu? Hedefimiz, çizmenin boğazında, ortalarda bir yer; Roma. Ama bugünkü Roma değil, iki bin beş yüz yıl öncesinin Roma'sı.

Zaman makinesi mi? Işınlanmak mı? Bu yolculuk için bunlara ihtiyacımız yok ki. Yapman gerekeni söylüyoruz: Bizi izle ve hayal et!

Dur! Yavaş ol biraz. Senin hayal makinen öyle hızlı çalışıyor ki, iki yüz yıl kadar daha geriye gitmişiz. Öyleyse milattan önce yedi yüzlü yıllardayız. Daha da ilginç bir haberimiz var sana, meşhur bir efsanenin içine düşmüşüz. Heyecana hazır ol!

Oradaki karartı da ne? Birazcık yaklaşıp ne olduğunu görelim. Siyah renkli, parlak dişli, keskin mi keskin gözleri... Yo, bir canavar değil bu. Vampir de olamaz. Söylesene ismini.

Kurt! Daha fazla yaklaşmadan, şuradaki kayalıkların ardına saklanalım. Sessizce izleyelim.

Kurdun yanında iki sevimli bebek var. Bu... Bunlar insan yavrusu! Eyvah, kurt bizi gördü! Üstümüze doğru geliyor. Çabuk! Çabuk hayal makinesini çalıştır! Kurt giderek yaklaşıyor! Hoop! Tam zamanında... Başladığımız yere döndük.

O bebeklerin kurdun yanında ne aradıklarını merak ediyor musun? Öyleyse bu yolculukta Güngören Nine de eşlik etsin bize. O anlatsın sen de dinle:

Romulus ve Remus, bebeklerin adları,
Anneleri bir kral kızı, babaları ise Savaş Tanrısı,
Dedeleri kral, babaları tanrı.
Bu bebekleri büyütmek kala kala bir kurda mı kaldı?
Kurt bakmış çocuklara bakmasına da
Hep onun yanında geçmemiş iki kardeşin yaşamı.

Sürüsünün peşinde dağları tepeleri aşan,
Kavalıyla keçisini, koyununu coşturan,
İyi mi iyi kalpli bir çoban
Görüp sahiplenmiş onları,
Hiç aç kalmamış karınları.

Büyürlerken çobanın evinde güle oynaya,
İşler karışmış dedelerinin sarayında.
"Taç benim hakkım, artık ben kralım!" demiş
Dedelerinin erkek kardeşi.

Tahtsız, taçsız dedeyi yaşlandırırken zaman,
Romulus ve Remus olmuşlar kocaman.
İki yiğit savaşçı torun sayesinde
Yeniden tahta çıkmış dedeleri de.

Romulus ile Remus, oturup kalmamışlar,
Dedelerinin dizinin dibinde
Ondan sürmüş gitmiş bu efsane.
Dönmüşler dişi kurdun onları büyüttüğü yere,
Bir şehir kurmuşlar el ele.
Sıra şehre isim vermeye gelince,
Romulus kendi ismine benzetip Roma olacak deyince,
İki kardeş tutuşmuşlar kavgaya.
Romulus öldürmüş kardeşini bir isim uğruna,
Kral olmuş Roma'ya.

Ah keşke tahtlar, taçlar olmasa,
Düşmanlıklar, kavgalar yalnızca efsanelerde kalsa.

İki kardeşin kurduğu şehrin krallığından, yalnızca efsane kalmamış geriye. Vakti gelince o Roma, üzerinde minicik bir leke olduğu çizmeyi aşacak, Avrupa'nın tamamını ele geçirecek, Afrika ve Asya'ya kadar uzanan koskoca bir imparatorluk olacak.

Roma'yı burada bırakalım, Antik Yunan'a varalım. Milattan yaklaşık 350 yıl öncesinde, Filozof Aristoteles'le tanışalım. Niyetimiz onunla havadan sudan konuşmak değil. İstesek de yapamayız bunu; biz hava, su deyince o hemen toprak ve ateşe getirir sözü. Çünkü Aristoteles evrenin bu dördünden, yani *hava, su, ateş* ve *topraktan* oluştuğuna inanıyor. Karşımızdaki öyle biri ki, konu yok ilgilenmediği. Zaten bu, bizim de ziyaretimizin sebebi. Öyleyse sözü hiç dolandırmadan girelim konuya:

“Büyük Üstat Aristoteles; cumhuriyetin izlerini bulmak için düştük yollara. Dediler ki, cumhuriyet bir yönetim şeklidir. Yönetim şekilleri Aristoteles’ten sorulur.”

“Yönetim öyle de olur, böyle de olur. Ama nasıl olursa olsun şu üçünden biri olur: Ya hükümdar, yani tek kişi, ya bir azınlık ya da çoğunluk yönetir devletleri.”

“Bu kadar basit mi yani?”

“Basit elbette. Dünya’daki tüm yönetim biçimleri bunlardan biridir.”

Seni bilmiyoruz ama biz şaşırıp kaldık. Güngören Nine de öyle... Karşımızda koca bir filozof olunca daha derin sözler beklemiştik. Dur, biraz sıkıştıralım onu. İyice bir öğrenelim şu işin eğrisini doğrusunu.

“Tek kişinin yönetimini anladık; kral, padişah ya da diktatör gibi biri yönetiyor. Çoğunluk yönetiminde de seçilenler yönetiyor ülkeyi. Peki, azınlık yönetimi nasıl oluyor ki?”

Aristoteles çok sakin duruyor. Ne kaşlarını çatıyor ne sakalını kaşıyor, ne de uzun uzun düşünüyor. Pat diye yanıtlıyor bizi:

“Azınlıkta olan güçlü bir grup... Örneğin aristokratlar yönetir ülkeyi.”

“Aristokrat mı? O da nedir?”

“Ülkenin soylularıdır.”

“Yani ağalar, beyler, kontlar, kontesler, baronlar, baronesler ve diğerleri mi?”

Aristoteles başını sallayarak, “Ülkeyi onların yönetmesine *‘aristokrasi’* denir.” diyor ve ekliyor. “Bu, yönetimlerin en iyisidir.”

CUMHURİYETİN İZİNDE

"Cumhuriyet, bir yönetim şekli olarak nasıl ortaya çıkmıştır?" sorusuna yanıt arayan iki yazar, Roma Cumhuriyeti'nden Magna Carta'ya, Amerikan Özgürlük Bildirisi'nden Fransız Devrimi'ne uzanan süreçte toplumların daha iyi bir yönetim arayışının izini sürüyor.

Bizim cumhuriyetle buluşma hikâyemizi de hak ettiği değere yaraşır biçimde yansıtıyor. Türkiye Cumhuriyeti'ni bize armağan edenlere duyduğumuz minnet eşliğinde ve ona yönelen tehditlere dikkat çekmeyi ihmal etmeden...

Cumhuriyet'in İzinde, tarihsel olgularla bilim, felsefe, mitoloji ve masalları harmanlayarak eğlenceli bir okuma deneyimi sunuyor; açık uçlu sorularıyla da okurunu düşünmeye/sorgulamaya davet ediyor.

ISBN 978-605-285-334-4

9 786052 853344

tudem.com
tudemyayingrubu